

ütése. Mélyen filozofikus a beszéd, amelynek „dallama megmaradt”, s „egy rakás itt-honos szavam”, melyek éppúgy származhatnának – és származnak is – Johnstontól, mint Merveltől vagy Wittgensteintől (s közben érzem, elidegeníthetetlenül Hizsnyaiéi).

Más hangok is átsejlenek. Transztrömer, a mezosztikon kiemelt formabravúrájában személyesen is megidézett nagy példakép haikujára rímél Johnson (*október*) című miniatűrje: „Szemfüles szarka / cikcakkol fontoskodva / át a kaszálón” – „Szél sepreget / a csűr körül: kóválygó szarkák, / foltos levelek.” Wallace Stevens feketerígója üldögél a *Fa-fragmentumok* ágain. Charles Ives zenéje és az abszurd verselés ihlette az *Őszi dal* rímeit, melyek elnyújtott visszhangként utólag már nem kínosak, inkább kísértetiesek. S közben vissza-visszatér az elmúlás, amely elől „a nyár halódó zöldjébe menekszünk. Újra” (még újra, tehetjük hozzá, mígnem eljön az utolsó nyár, a maga szánnyomával).

„Minden születés kívárja kimért idejét” – írja egy másik skandináv, a lapp-norvég Ailo Gaup. Mervel Ferenc bólint, és hozzáfűzi: „Egy fordítás tulajdonképp sohasem kész, inkább kénytelenségből fejezem be.” Idő kell. Újra nyílni kell. S ha már nincs idő, és nem lehet újra nyílni, akkor töredék. „A most gombostűjére tűzve. // Az itt szertelenségébe vágyunk.” Szivárványos szárnyunk

még egyszer, utoljára kiterjesztjük. És úgy maradunk.

FEJÉRVÁRI BOLDIZSÁR

(Fordította Mervel Ferenc és Hizsnyai Zoltán, Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2003, 70 oldal, 1500 Ft)

BERNARDIM RIBEIRO:

A sóvárgás könyve

Valószínű, hogy a tisztelt olvasók többsége nemigen ismeri Bernardim Ribeirót, az író és Mészáros Katát, a grafikus. Pedig mindketten érdemesek figyelmünkre, s így együtt különösen remek párost alkotnak, mintha egymásnak teremteték volna őket. Mészáros Kata életkoráról nincsenek adataim, hölgy esetén nem is illenék kutakodni utána. A derék Bernardim úr viszont már betöltötte az ötszázat. Mészáros Kata mégis elkerülte azt a kézenfekvőnek tűnő, de rendszerint sekélyes megoldásokra vezető lehetőséget, hogy *A sóvárgás könyvéhez*, Bernardim Ribeiro végre magyarul is megjelent szépséges szerelmes regényéhez korhű, a kor tipográfiai bravúrait, stílusérzékét, a miénknél összetettebb könyvfelfogását követő illusztrációkat készítsen.

Nem, itt a régiség nagyszerűen megkomponált, rendkívül összetett, cizellált szövege kapcsolódik össze

egy kimondottan modern, cseppet sem füledt vagy bonyolult, ugyanakkor organikus és a szöveg emocionális többletét sokoldalúan bemutató, visszatükröző rajzvilággal. Így lesznek ezek a szálkás, gyakran egymásra rajzolt, koncentrikus ábrából összerakott rajzszigetek, a könyv értelmezői: egy érdekes, kortárs könyvé. Ami Bernardim mestert – akít, mint a tanulmányok is beillő, s a további kutakodást segítő impozáns bibliográfiával is kiegészített előszóból megtudtam, keresztnevéen jobban ismernek, mint gyakori családi nevéen – ma is élővé teszi, az az előszót is jegyző Ladányi-Turóczy Csilla példás gondossággal elkészített modern fordítása. Milyen eretnek gondolat lenne, hogy a régi magyar irodalom néhány elhalkuló remekművét újrafordítsuk – alighanem ez az újrafordítás meg is fojtaná azokat. De a régi portugál irodalom eme különleges – mert rendkívül költői, titokzatos, sejtelmes – műve így vált életszerűvé: nem kell a nyelvi pompa elsődleges megjelenésével, ódonosságával, esetleg a maga idején nem is pompásnak szánt nyelvi alakzatokkal tusakodnunk ahhoz, hogy a mű szerkezeti és cselekményes nagyszerűségét befogadhatjuk.

A könyv – a korban cseppet sem egyedülálló módon, csalókan – személyes felütése, valóban sóvárgó szomorúsága-reménykedése és az ezzel együtt oly szívet melengetően

működőképes életerejére épp azt a bizsergető élményt adja mai olvasójának, mint Sade márki műveinek fordítása – ott Vargyas Zoltán fordításában. Betekintés egy olyan világba, amely a miénktől oly radikálisan különbözik – és egymásétól is persze –, de leplezhetetlenül, látványosan működik. Talán ez választja el oly élesen a mai kor filozófálgató sejtelmeseit a régi öregektől: ami ma kissé erőltetett írói fitogtatás, az a nagy romantikus szabályszilárdulás előtt egyszerű tehetség volt, jogosítvány az írói pályára.

A keresztény és a zsidó kultúra metszéspontján álló, kabbalisztikus olvasattal is rendelkező könyvet ajánlok most az olvasók figyelmébe, egy hamisítatlan ibér művet, egy női tematikájú, multikulturális könyvet egy sok szempontból igen nyomasztó és monomániás korból. A fordító – mint tanulmánya végén megjegyzi – 1996-ban, a portugáliai zsidóság kiűzésének, illetve kényszeres áttérítésének 500. évfordulóján kezdett el foglalkozni a művel, s a Holokauszt 60. évfordulóján került a fordítás az olvasók elé. Az ötszáz év előtti jajkiáltások még mindig nem halkultak el.

KÉPES GÁBOR

(Fordította Ladányi-Turóczy Csilla, Palimpszeszt Kulturális Alapítvány, Budapest, 2004, 147 oldal, ármegjelölés nélkül)